

Ulu Öndər ziyalılarda mədəni-siyasi və mənəvi keyfiyyətlərin yüksək olmasına xüsusi dəyər verirdi

100 illik yubileyi böyük qürur duyğusu ilə qeyd edilən xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin özünün və ideyalarının gənclik illərindən pərəstişkarı olmuşam. 50 ildən artıq Azərbaycan Tibb Universitetində çalışan pedaqoq-alim kimi Heydər Əliyevin ictimai-siyasi fəaliyyəti və ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin artması, ən başlıcası, xalqımızın həyat səviyyəsinin yaxşılaşması, gənclərin sağlam və təhsilli olması üçün gördüyü işlərlə yaxından tanış olduqca bu böyük şəxsiyyətin həm siyasi, həm də mənəvi keyfiyyətinə heyran qalmışam. Bəlkə də bu, mənə atamdan, ailə tərbiyəmdən gəlmişdir. Çünki atam Əməkdar müəllim idi, Şəmkirdə Lenin adına qəsəbə (indi Çinarlı) beynəlmiləl orta məktəbinin direktoru vəzifəsində çalışırdı. O zaman yenicə hakimiyyətə gəlmiş Heydər Əliyevin çıxış və nitqlərindən ibarət evdə guşə düzəltmişdi. Rəhbərin nitqlərini, rayonlara səfərlərini maraqla izləyirdi və sonda deyirdi: "Qətiyyətli adamdır".

1969-cu il iyulun 14-də Ulu Öndər Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi seçiləndə universiteti yenicə bitirib kafedrada baş laborant vəzifəsində çalışırdım. Yadımdadır, müəyyən dövlət idarələrinə rəhbərlik edənlər tələm-tələsik işlərinə qayda-qanun yaratmağa başladılar. Hətta mağaza və bazarlarda da satıcılar malların üzərinə qiymətlər yazıb qoyurdular... Şahidiyəm ki, universitetdə qəbul imtahanlarında baş verən qeyri-obyektivliyə və ədalətsizliyə son qoymaq üçün Ulu Öndər özü şəxsən qəbul imtahanlarında iştirak edib, imtahanların gedişatı ilə maraqlanırdı. Heydər Əliyev neqativ halların qarşısının alınması üçün nəinki ATU-da, respublikanın digər ali təhsil ocaqlarında da imtahanlarda iştirak edirdi. İmtahanlardan öncə ali təhsil ocaqlarının rəhbərləri ilə iclas keçirir, onlara müəyyən iradlarını bildirir və tövsiyələrini verirdi. Ümumiyyətlə, Ulu Öndər siyasi hakimiyyətdə olduğu hər iki dövrdə respublikada yüksək səviyyəli kadr hazırlığına həmişə xüsusi önəm verirdi. Böyük rəhbər sözlərinin çəkisi və sanbalı olan, kütləni arxasına aparmağı, auditoriyanı inandırmağı bacaran siyasi xadim idi. Azsayılı xalqların da kifayət qədər yaşadığı Azərbaycanda dinindən, dilindən və irqindən asılı olmayaraq, gənclərin istədiyi peşəyə yiyələnmələrinə, ali təhsil almalarına, xalq və ölkə üçün dəyərli mütəxəssis olmalarına dövlət səviyyəsində qayğı göstərirdi. Ümumiyyətlə, gənclərə dövlət dəstəyinin əsası Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur.

Rəhbərin təhsil siyasətinin ən böyük nailiyyəti 1969-cu ildən etibarən çoxlu sayda gəncin ali təhsil almaq üçün digər respublikalara göndərilməsi idi. Yadımdadır, 1970-ci ildə Mərkəzi Komitədə başqa respublikalara oxumağa gedən 38 nəfər gəncə görüş keçirildi. Heydər Əliyev növbəti ildə onların sayını 150-yə çatdırmağı təklif etdi. Müşahidələrimdən gördüm ki, bu rəqəm ilbəil artır. Nəticədə bir neçə ildə respublikamızdan kənar oxumağa göndərilənlərin sayı 1000 nəfəri ötmüşdü. Təhsil alanlar arasında geri qayıtmayanlar da olurdu. Bu gün xaricdəki Azərbaycan diasporunun əsasını məhz onlar təşkil edir. Təhsilini başa vurduqdan sonra vətənə qayıdan tanışlarımla söhbətdən yəqin etmişdim ki, onların gələcək taleyi və işlə təmin olunması Heydər Əliyevin şəxsi nəzarətində idi.

Azərbaycan 1991-ci ildə dövlət müstəqilliyini bərpa etməsinə baxmayaraq, həmin dövrdə respublikaya xarici təzyiqlər və daxili çəkişmələr, bütün sahələrdə getdikcə dərinləşən böhran, kəskin xarakter alan sosial-iqtisadi tənəzzül nəinki ölkədə dövlətçiliyi itirmək, hətta onu dünyanın siyasi xəritəsindən silinmək təhlükəsi ilə üz-üzə qoymuşdu. Ölkənin hər yerində, eyni zamanda sosial sahədə ağır vəziyyət yaranmış, işsizlik və yoxsulluq getdikcə kəskin şəkildə artmışdı və əhalinin güzəranı gündən-günə ağırlaşmaqda idi.

Belə bir vaxtda, xalqın təkidli tələbi ilə Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyununda Azərbaycanın rəhbərliyinə qayıdışı nəticəsində ölkəmizin müqəddəratı tənəzzüldən tərəqqiyə keçid aldı. Ölkənin üzləndiyi təhlükə tədricən aradan qaldırıldı, böhranın, xaos və anarxiyanın qarşısı alındı, mənəvi-psixoloji gərginliyə son qoyuldu, ictimai-siyasi sabitlik əldə edildi. Ən başlıcası, 1994-cü il sentyabrın 20-də "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması iqtisadi inkişafa güclü zəmin yaratmaqla, xalqın rifahının yaxşılaşdırılmasında mühüm irəliləyişlərə imkan verdi.

Ulu Öndər təkcə canlı ünsiyyətdə deyil, bütövlükdə dövlət idarəçiliyində Azərbaycan dilinə dövlətin daxili və xarici siyasətinin tərkib hissəsi kimi baxırdı. Buna görə də 2002-ci il sentyabrın 30-da ölkə rəhbəri kimi "Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu" adlı fərman imzaladı. Ulu Öndər millətin dilinə qayğısını hələ sovetlər dövründə rus şovinizminin baş alıb getdiyi zamanlarda göstərmiş və Azərbaycan Konstitusiyasına ana dilimizin Azərbaycan Respublikasının dövlət dili olması haqqında maddə daxil etmişdi.

Bu, Azərbaycan dilinin müstəqil dövlətçiliyimizin tanındığı atributlarından biri olmaqla yanaşı, onun (dövlət dilinin) ünsiyyətin bütün sahələrdə tətbiqini, saflığının qorunmasını, zənginliyinin təmin olunmasını qəti şəkildə qanuniləşdirmişdir.

Heydər Əliyev Azərbaycan dilinin mənşəyi, Azərbaycan türkcəsinin qədimliyi, türklərin ərədən əvvəl bu torpaqda məskun olması ilə bağlı mübahisələrdə məsələnin milli müstəvidə həll olunmasında böyük tarixi iş gördü, elmi obyektivliyin saxlanması təminatçısı oldu. Ulu Öndərin dövlətçilik siyasətindəki dolğunluq və global müasirlik öz xalqının tarixini yaxşı bilməsi, keçmiş dövlətçilik tariximizin təcrübəsindən yerli-yerində bəhrələnməsi ilə bağlıdır.

Özümü çox məmnun və xoşbəxt hiss edirəm ki, o böyük şəxsiyyətlə dəfələrlə görüşmüşəm, tədbir və görüşlərinə dəvət olunmuşam. 1998-ci ildə prezident seçkiləri ərəfəsində Heydər Əliyevin təbliğatçı-vəkili idim. Seçkilər xalqımızın həmrəyliyi və mütəşəkkilliyi sayəsində böyük uğurla başa çatdı. Buna görə bütün vəkillərini Prezident Aparatına dəvət edərək onlara təşəkkürünü bildirdi. Bu zaman müəllifi olduğum kitabları və Amerikadan gəlmiş tələbə yoldaşım Təriyel Quluyevin Ulu Öndər haqqında yazdığı əsəri ona təqdim etdim. O, kitabları götürüb özündə saxladı və gülərək soruşdu ki, o adam elə bircə nüsxə göndərib? Cavab verdim ki, cənab Prezident, vallah, mənə çatan elə bir nüsxə idi. Heydər Əliyev gülərək dedi: - Yaxşı, inandım.

Prezidentin andıçmə mərasimindən sonra axşam ziyafətinə dəvət edildik. Bu möhtəşəm

məclisdə böyük insan tək-tək bütün vəkillərinə yaxınlaşaraq şəxsi minnətdarlığını bildirdi.

2000-ci il yanvarın 18-i idi, zəng gəldi ki, sabah Prezident Aparatına (PA) dəvətliyəm. Təyinat olunan vaxtda PA-da oldum. Aparatın işlər müdiri bir neçə dəqiqəlik söhbətdən sonra şkafdan bir büküm bağlama götürüb mənə uzatdı və dedi: - Açın, baxın, bunu sizə cənab Prezident 60 illik yubileyiniz münasibətilə hədiyyə etməyi mənə tapşırıb.

Hədiyyəyə baxanda gördüm ki, qızıl suyuna salınmış gözəl bir stolüstü saatdır. Bu dəyərli hədiyyə bizim evdə həyatımın ən qiymətli yadigarı kimi saxlanılır.

Həyatımın ən gözəl anlarından biri də Ulu Öndərin 2000-ci ildə Azərbaycan Tibb Universitetinə gəlişi zamanı oldu. Heydər Əliyev inşası başa çatmış yeni korpusun açılışında və universitetin 80 illik yubileyində iştirak etdi. Bu tədbirdə Ulu Öndərin fərmanı ilə Azərbaycanın "Əməkdar həkim"i fəxri adı ilə mükafatlandırıldım.

Bir ziyalı, elm adamı və uzun illərin pedaqoqu kimi məni məmnun edən amillərdən biri də ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində Azərbaycan Elmlər Akademiyası bağlanmaq təhlükəsi ilə üzvləşəndə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin görkəmli alimlərimiz və ziyalılarımızla görüşməsi, onlarla fikir mübadiləsi aparması oldu. O böyük insan "Akademiya milli sərvətimizdir" deyib bu elm məbədinə məhv olmaqdan qorudu. Elmin inkişafına, bu prosesi həyata keçirən çoxminli ziyalılar ordusuna diqqət və qayğı gücləndirdi. Azərbaycan elminin milli əsaslar üzərində dünyaya inteqrasiyasını başlıca vəzifə kimi aktuallaşdırdı. Ümummilli Lider Heydər Əliyev ictimaiyyət nümayəndələri ilə ilk görüşünü Elmlər Akademiyasında keçirəndə mən də tədbirin iştirakçısı idim. Böyük şəxsiyyət çıxışında ölkə ziyalılarına, intellektual potensiala çox böyük dəyər verdiyini xüsusi vurğulayırdı.

Rəhbərin ana dilimizə, elmə, elm adamlarına diqqət və qayğısının nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan alimlərinin səsi dünyanın nüfuzlu elm mərkəzlərindən gəlir. Bu sırada mənim elmi rəhbərliyim altında müdafiə etmiş həkim-alimlər də var.

Xatırladım ki, respublikamızda mədəniyyətin, incəsənətin inkişafını da Ulu Öndər diqqət mərkəzində saxlayırdı, tarixi abidələrin bərpası və qorunub saxlanılmasına xüsusi önəm verirdi. Həmişə yaxşı məlumdur ki, müasir Azərbaycan ədəbiyyatının nümayəndələri ilə ardıcıl və işgüzar əlaqələr saxlayan Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə klassiklərimizin irsinə qayğı göstərilməsi və onların xatirələrinin əbədiləşdirilməsi sahəsində böyük işlər görülmüşdür. Şuşada böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin özəmlü abidəsinin ucaldılması, Bakıda görkəmli dramaturq Cəfər Cəbbarlıın bütöv qranitdən yonulmuş abidəsinin ərəşəyə gəlməsi üçün əlindən gələni etmişdir. Həkim, dövlət xadimi, yazıçı-publisist Nəriman Nərimanovun heykəlinin Bakının ən yüksək nöqtələrindən birində ucaldılması üçün siyasi oponentləri, xalqımızın dilinə qənim kəsilmiş qara qüvvələr ilə çətin və bəzi mübarizə aparmışdır. Repressiya qurbanı, Uzaq Sibir torpaqlarında uyuyan Hüseyn Cavidin məzarının axtarılıb tapılması və onun cənazəsinin Vətənə gətirilməsində, Bakıda onun heykəlinin, Naxçıvanda isə məqbərəsinin ucaldılmasında əzmkarlıq göstərmişdir. Hüseyn Cavid, Cəlil Məmmədquluzadə, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Nəsimi, Mirzə Ələkbər Sabir, Səməd Vurğun, Bül-bül və başqa görkəmli sənətkarların ev və xatirə muzeylərinin yaradılması, yaxud əsaslı şəkildə yenidən qurulması, zənginləşdirilməsi Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Repressiya qurbanı olmuş dövlət xadimlərinin, yazıçı və şairlərin adlarına küçə verilmiş, bərçəsinin büstü yaradılmış, bəzilərinin yaşadığı binanın qarşısında bəlyəfi qoyulmuşdur.

Ulu Öndər çıxışlarında xüsusi vurğulayırdı: "Demokratiya yüksək mədəniyyət deməkdir. Demokratiya yüksək mənəviyyət deməkdir". Ancaq bəzi insanlar, hətta yaşlı adamlar sosial şəbəkələrdə və ya küçədə, müəyyən bir yığıncaqda bir az da özünü bilən kimi göstərilməklə demokratiyanı ağzına nə gəlmiş kimi danışmaq, azadlığı könlü nə istəyir onu etmək kimi açıqlayır. Həyat təcrübəmdən və çoxillik pedaqoji fəaliyyətimdən görürəm ki, bunu yalnız savadsız və cahil insanlar belə düşünə bilər. Demokratiya klassik və həqiqi mənada cəmiyyətin ağıl və hikmətlə mədəni-sivil qayda-qanunlarla idarə olunmasıdır. Demokratiya deklarativ şüarlar toplusu deyil, yəni demokratik üsul və prinsipləri elan etməklə iş bitmir, burada əsas məsələ onların icrasıdır. Bunun üçün də insanda yüksək əqli-mənəvi dərrakə, millətə, milli dövlətçiliyə sağlam ictimai münasibət olmalıdır. Deməli, əxlaq və mənəviyyət olmayan yerdə gerçək azadlıq və demokratiya qeyri-mümkündür. Odu ki, Ulu Öndər təkidlə demokratiyanı və azadlığı doğru-düzgün başa düşməyi və mənəviyyətdən ayırmamağı tövsiyə edirdi: "Çünki ayrı-ayrı insanlar, yaxud qurumlar, dəstələr demokratiyanın onlara verdiyi bu azadlıqları bəzən özbaşına-lıq, qanuna itaətsizlik kimi anlayırlar, yaxud da bu cür anlamaq istəyirlər".

Ümummilli Lider Heydər Əliyev şəərəfli ömrünün sonuna kimi gənclərin, ziyalıların, alimlərin, mədəniyyət və incəsənət işçilərinin əməyinə yüksək dəyər verməklə onlarla sıx təmasda olmuş, maddi-sosial vəziyyətlərini yaxşılaşdırmaq üçün əlindən gələni etmişdir.

Vaqif ŞADLİNSKİ,
Qərbi Azərbaycan İcması Ağsaqqallar Şurasının sədr müavini, tibb elmləri doktoru, Əməkdar elm xadimi